

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Rapport etter dokumentbasert anti- hvitvaskingstilsyn

46 banker og filialers etterlevelse av
internrevisjonsplikten

DATO:
24. januar 2022

SEKSJON/AVDELING:
ANTIHVITVASKING OG BETALINGSFORETAK

Innhold

1	Bakgrunnen for tilsynet	3
2	Nærmere om plikten til å foreta internrevisjon	3
3	Om gjennomføringen av tilsynet og funn	4
3.1	Overordnet om gjennomføringen av tilsynet	4
3.2	Forutsetninger for rapporten	5
3.3	Generelle funn fra tilsynet	6
3.3.1	Særskilt om revisjon av de enkelte områdene	6
3.3.2	Særskilt om internrevisors score på de enkelte områdene	9
4	Finanstilsynets vurdering	10
4.1	Finanstilsynets overordnede vurdering	10
4.2	Særskilt om ressursbruk	12
4.3	Særskilt om internrevisors funn på de ulike revisjonsområdene	13
4.4	Særskilt om filialenes internrevisjon	13

1 Bakgrunnen for tilsynet

Nasjonal risikovurdering av hvitvasking og terrorfinansiering for 2020 (NRA) vurderer banker til å ha høy risiko for å misbrukes til hvitvaskings- eller terrorfinansieringsformål. Banker tar imot innskudd, yter kreditt og tilbyr betalingstjenester, og har nesten samtlige myndige personer og foretak som kunder. På denne bakgrunnen, vil banker være inngangspunktet for det meste av utbyttet fra kriminalitet som plasseres i det norske finanssystemet. Andre rapporteringspliktige er også avhengige av banker i sin virksomhet.

Siden ikrafttredelsen av lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering 1. juni 2018 nr. 23 (hvitvaskingsloven, hvvl.) den 15. oktober 2018, har Finanstilsynet ilagt seks overtredelsesgebyr til banker, og har dessuten avdekket vesentlige mangler i flere banker som ikke er ilagt overtredelsesgebyr. Dette understrekes ytterligere av at NRA 2020 beskriver bankenes etterlevelse som varierende, og at Finanstilsynet gjennom sine tilsyn har avdekket mangler blant annet knyttet til etterlevelsen av plikten til å foreta internkontroll og internrevisjon. Internkontroll, blant annet gjennom internrevisjon, vil sette bankenes ledelse i stand til å avdekke slike mangler og iverksette retting av dem, og slik sett styrke bankenes etterlevelse og gjøre dem mindre sårbare for misbruk til hvitvaskings- og terrorfinansieringsformål.

På denne bakgrunn har Finanstilsynet valgt ut norske banker og filialer med krav om internrevisjon til et avgrenset dokumentbasert anti-hvitvaskingstilsyn. Temaet for tilsynet var bankenes og filialenes etterlevelse av hvitvaskingslovens krav til å gjennomføre uavhengig kontroll, jf. hvitvaskingsloven § 35 annet ledd bokstav c.

2 Nærmere om krav til uavhengig internkontroll

Plikten til å gjennomføre av uavhengig kontroll er inntatt i hvitvaskingsloven § 35 annet ledd bokstav c. Av bestemmelsen fremgår direkte at den rapporteringspliktige plikter å "opprette en uavhengig kontroll med at virksomhetens interne rutiner overholdes" dersom "en risikovurdering av virksomhetens omfang og art tilsier det", jf. hvitvaskingsloven § 35 annet ledd. For rapporteringspliktige som er pålagt å gjennomføre internrevisjon gjennom annen lovgivning eller av annen grunn har opprettet internrevisjon, skal den rapporteringspliktige sikre at denne også fører uavhengig kontroll etter hvitvaskingsregelverket, se rundskriv 2019/8 pkt. 3.4.

Alle norske banker med en samlet forvaltningskapital på minimum 10 milliarder kroner over 12 måneder, eller som inngår i finanskonsern med samlet forvaltningskapital på minimum 10 milliarder kroner over 12 måneder, er pliktige til å ha internrevisjon, jf. lov om finansforetak og finanskonsern 10. april 2015 nr. 17 (finansforetaksloven) § 8-16 første ledd sammenholdt med finansforetaksforskriften (forskrift 9. desember 2016 nr. 1502) § 8-3. I foretak som ikke har internrevisjon, skal revisor gi en årlig bekreftelse til styret om internkontrollen.

Internrevisjonen skal bidra til å avdekke svakheter og identifisere forbedringspotensial ved eget arbeid med tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering. Formålet med å identifisere eventuelle svakheter er at rapporteringspliktige kan gjøre nødvendige endringer i virksomhetens rutiner for overholdelse av hvitvaskingsloven. Internkontroll med etterlevelsen av regelverket er en

forutsetning for at rutinene effektivt skal kunne oppdateres av øverste ledelse, jf. NOU 2016:27 s. 149-150.

Internrevisjonen skal være uavhengig av både foretakets førstelinje, som er ansvarlig for den daglige etterlevelsen av hvitvaskingsloven, og foretakets andrelinje, som er compliance-funksjonen. Internrevisjonen er dermed ofte omtalt som foretakets tredjelinje, som skal føre kontroll med både første- og andrelinjes etterlevelse av plikter etter hvitvaskingsregelverket. Internrevisjonen kan utkontrakteres til eksterne aktører, jf. Prop. 40 L (2017-2018) s. 132 samt rundskriv 2019/8 pkt. 3.4.

Hvilke krav som stilles til omfanget av bankenes internrevisjon, vil til en viss grad bero på en risikobasert tilnærming, men omfanget av internrevisjonens arbeid bør være tilpasset virksomhetens størrelse og kompleksitet. I rundskriv 2019/8 i pkt 3.4 fremgår det at "instruksen til internrevisjonen skal inneholde bestemmelser om internrevisjonens sikring av virksomhetens overholdelse av rutiner, retningslinjer og kontrollmekanismer på hvitvaskings- og terrorfinansieringsområdet". Det vises videre til krav i EBAs retningslinjer¹. Bankens styre skal fastsetter en plan for internrevisjonen hvert år, jf. CRR/CRD IV-forskriften § 40 første ledd.

3 Om gjennomføringen av tilsynet og funn

3.1 Overordnet om gjennomføringen av tilsynet

Tilsynet ble avholdt mellom april og mai 2021. Foretakene ble bedt om å innsende internrevisjonsrapporten for etterlevelsen på anti-hvitvaskingsområdet for 2020 og kopi av internrevisjonsplan for 2021 på anti-hvitvasking og -terrorfinansieringsområdet. Videre ble foretakene bedt om å svare på om internrevisjonen er utkontraktert til eksterne aktører, samt hvor mange timer/årsverk som har blitt avsatt de to foregående årene for internrevisjonen av anti-hvitvasking og terrorfinansieringsområdet.

Da det ikke foreligger retningslinjer for rapporteringsformat knyttet til internrevisjon, ble foretakene bedt om å angi hvilke områder av totalt 20 forhåndsgitte mulige internrevisjonsområder inndelt etter hvitvaskingslovens forpliktelser, som har blitt revidert de to siste årene. Finanstilsynet etterspurte også internrevisjonens vurdering/karakter av etterlevelsen på de aktuelle områdene. Følgende områder ble oppstilt som aktuelle områder for tilsynet:

¹ Guidelines on Internal Governance (EBA-GL-2017-11), kapittel 22.

Virksomhetsinnrettet risikovurdering jf. hvvl. § 7
Rutiner jf. hvvl § 8
Risikobaserte kundetiltak og løpende oppfølging jf. §§ hvvl. § 9 og 24
Kundetiltak jf. hvvl. §§ 10-11
Hvvl. § 12 - Kundetiltak (fysisk person)
Kundetiltak der kunde er juridisk person jf. hvvl. § 13
Identifisering av reelle rettighetshavere når kunden ikke er en fysisk person jf. hvvl. § 14
Forenklede kundetiltak jf. hvvl. § 16
Forsterkede kundetiltak jf. hvvl. § 17
Forsterkede kundetiltak ved PEP jf. hvvl. § 18
Forsterkede tiltak ved korrespondentforbindelse jf. hvvl. § 19
Forbud mot korrespondentforbindelse med tomt bankselskap jf. hvvl. § 20
Kundetiltak utført av tredjepart jf. hvvl. § 22
Utkontraktering av kundetiltak jf. hvvl. § 23
Undersøkelles- og rapporteringsplikt jf. hvvl. §§ 25 og 26
Avsløringsforbudet jf. hvvl. § 28
Registrering og lagring av opplysninger og dokumenter samt sletting av opplysninger jf. hvvl. § 30
Internkontroll jf. hvvl. § 35
Opplæring jf. hvvl. § 36
Pengeoverføringsforordningen jf. hvvl. § 52, jf. hvitvaskingsforskriften § 10-1

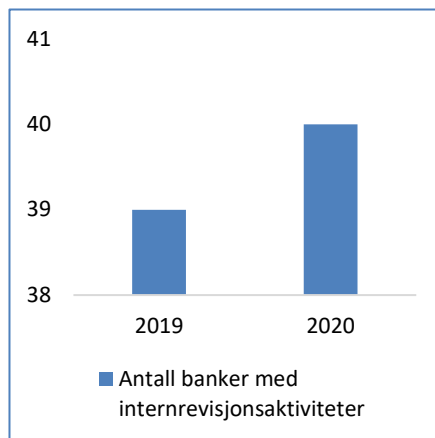
Finanstilsynet understreker at listen over aktuelle tilsynsområder kun ble utformet for å strukturere tilsynet på en systematisk måte, og er ikke ment å utgjøre en uttømmende liste over hvilke områder og kontroller som potensielt vil kunne være relevant i en internrevisjon på anti-hvitvaskingsområdet. De aktuelle opplistede forpliktelsene etter hvitvaskingsloven er imidlertid ansett som sentrale elementer i antihvitvasking- og terrorfinansieringsarbeidet av FATF og hvitvaskingsdirektivet.

3.2 Forutsetninger for rapporten

Dokumentasjonen som Finanstilsynet har mottatt i forbindelse med tilsynet, er oversendt i ulike formater. Et overveiende flertall av bankene opererer med tallbaserte graderinger av nivået på etterlevelsen (skala fra 1-3, 1-4, 1-5), mens et mindretall av bankene har en kvalitativ og beskrivende vurdering av etterlevelsen. I tillegg er det en rekke av internrevisorene som gir en mer overordnet samlekarakter som dekker flere av de reviderte områdene, og ikke en enkeltkarakter per reviderte område. Dette har gjort at Finanstilsynet bare i begrenset grad finner det hensiktsmessig å trekke ut aggregerte tall på de ulike områdene foretakene skal etterleve. Imidlertid vil innsendt dokumentasjon gi Finanstilsynet innsikt i den enkelte banks etterlevelse av hvitvaskingsregelverket på de ulike reviderte områdene. Denne rapporten vil først og fremst inneholde Finanstilsynets generelle konklusjoner basert på innsendt dokumentasjon fra de ulike foretakene.

3.3 Generelle funn fra tilsynet

Finanstilsynets hovedinntrykk etter å ha gjennomgått innsendt dokumentasjon, er at det har skjedd en beskjeden positiv utvikling hos de fleste av bankene og filialene når det gjelder etterlevelse av plikten til å foreta en internrevisjon etter hvitvaskingsloven § 35 annet ledd bokstav c. Et klart flertall av de 46 foretakene som var omfattet av det dokumentbaserte tilsynet, hadde gjennomført internrevisjonsaktiviteter på hvitvaskings- og terrorfinansieringsområdet i 2019 og 2020. I 2019 oppga syv av respondentene at det ikke ble foretatt internrevisjonsaktiviteter på området. For 2020 var det seks av respondentene som ikke hadde gjennomført internrevisjonsaktiviteter på området. Finanstilsynet

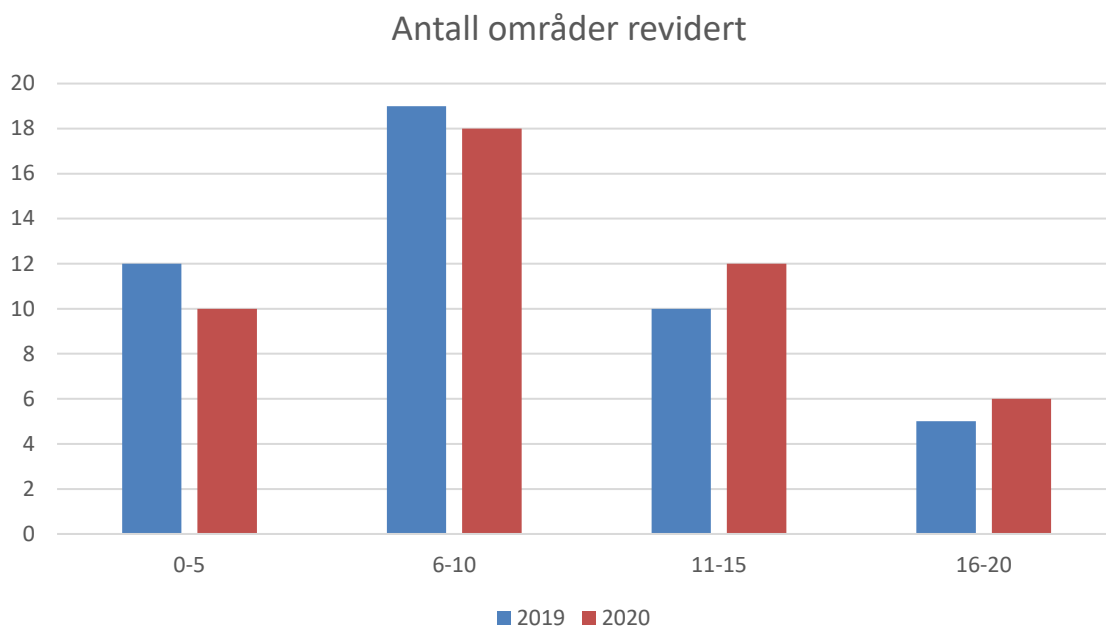

noterer seg at én av respondentene oppga at det ikke var gjennomført noen internrevisjonsaktiviteter på området i noen av de aktuelle årene. Det aktuelle foretaket har imidlertid angitt en betydelig opptrapping i planlagt internrevisjon for 2021. Enkelte av bankene gjennomførte kun internrevisjon ett av de to årene og benyttet det påfølgende året til å følge opp fjorårets funn.

Tilsynet viste at i overkant av 70 prosent av de responderende bankene har utkontraktert internrevisjonen. Enkelte konsulentfirmaer er internrevisor for flere banker.

3.3.1 Særskilt om revisjon av de enkelte områdene

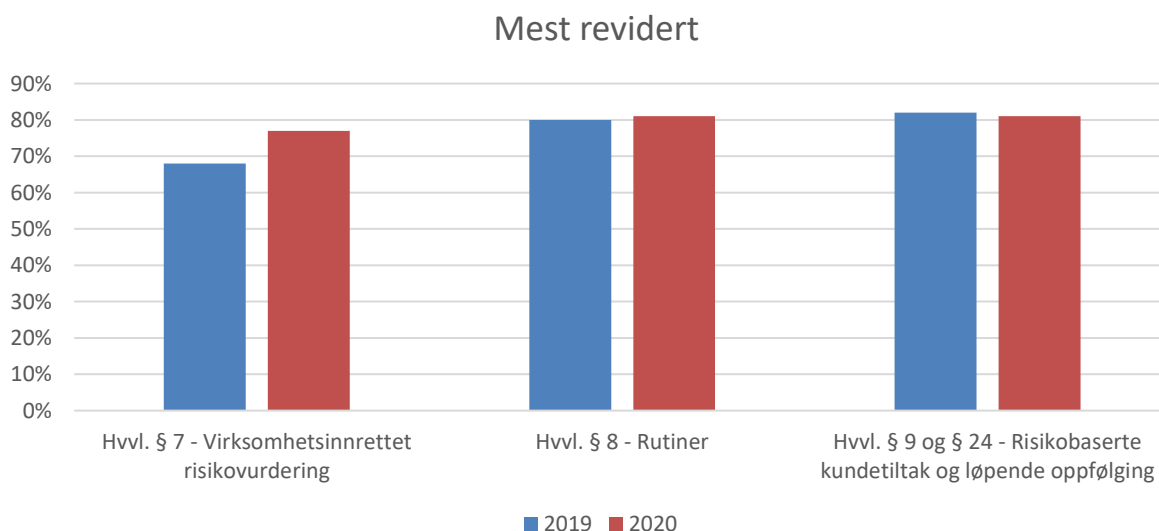
Av bankene som gjennomførte en internrevisjon ble det avdekket at de fleste reviderte et sted mellom 6 og 10 av de opplistede områdene i både 2019 og 2020. Det var noe økning i antall områder som ble reviderte fra 2019 til 2020. Tolv foretak oppga at internrevisjonen for 2019 kun dekket fem eller færre av de opplistede områdene. I 2020 var antallet banker i denne kategorien redusert til ti. Fra 2019 til 2020 var det én mindre bank som oppga å ha revidert mellom 6 og 10 områder, samtidig som det var en økning med to flere banker som oppga å ha revidert mellom 11 og 15 områder og én til bank som oppga å ha revidert 16 eller flere områder.

Områder som ble revidert av flest

Majoriteten av bankene reviderte etterlevelsen av de mest sentrale bestemmelsene i hvitvaskingsloven, herunder § 7 som pålegger de rapporteringspliktige å identifisere og vurdere hvitvaskingsrisiko i sin virksomhet og § 8 som pålegger de rapporteringspliktige å ha oppdaterte rutiner for håndtering av risiko og etterlevelse av loven for øvrig. De innsendte rapportene viste at det området som ble revidert av flest banker, var etterlevelse av hvitvaskingslovens §§ 9 og 24 om risikobaserte kundetiltak og løpende oppfølging. Disse pliktene ble revidert av over 75 prosent av alle de responderende bankene i 2020.

De høye revisjonstallene på de nevnte områdene kan ha sammenheng med at bestemmelsene er vidt utformet, slik at mange former for revisjon kan anses for å falle inn under de aktuelle bestemmelsene.

Områder som ble revidert av mange

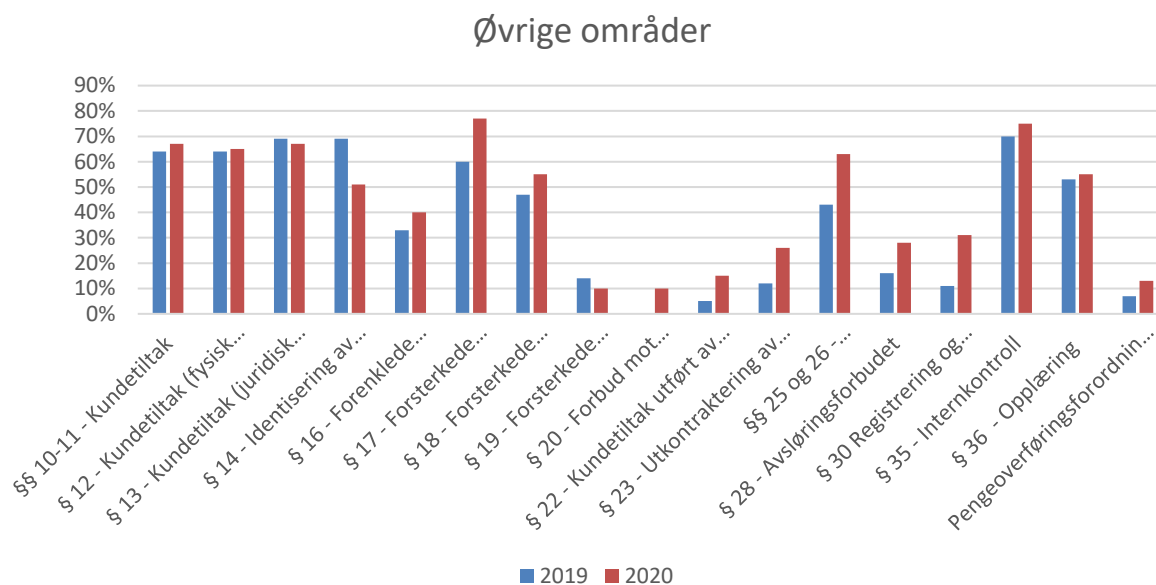
Tilsynet avdekket videre at bankene stort sett også reviderte plikter etter hvitvaskingsloven §§ 17 og 35, knyttet til henholdsvis forsterkede kundetiltak ved høy risiko for hvitvasking eller

terrorfinansiering, og internkontroll, der rundt 75 prosent av de responderende bankene oppga å ha revidert området i 2020. For pliktene etter § 17 var dette en betydelig økning fra 2019 i antall banker som reviderte.

I en mellomstilling kom revisjonen av plikter etter hvitvaskingsloven §§ 10 til 13 knyttet til gjennomføringen av kundetiltak. Her oppga i overkant av 60 prosent av bankene at områdene var revidert. Revisjonstallene var nokså stabile fra 2019 til 2020, noe som tilsier at kundetiltak er et område som revideres fast og systematisk hos mange av bankene.

Dokumentasjonen viste en nedgang fra 2019 til 2020 i antall banker som reviderte plikter knyttet til hvitvaskingsloven § 14 om identifisering av reelle rettighetshavere når kunden ikke er en fysisk person, der omtrent 50 prosent av bankene reviderte området i 2020. Motsatt var det en økning med omtrent 20 prosent i antall banker som reviderte etterlevelse av undersøkelses- og rapporteringsplikter etter hvitvaskingsloven §§ 25 og 26. Området ble revidert av litt over 60 prosent av bankene i 2020. Dette kan tyde på at disse områdene revideres mer sporadisk.

For 2020 oppga 55 prosent av de responderende bankene at de hadde revidert pliktene etter hvitvaskingsloven § 18 om forsterkede kundetiltak for politiske eksponerte personer og § 36 om opplæring. Nærmere 70 prosent av bankene oppga å revidere plikter knyttet til opplæring minst ett av de to årene.

Områder som ble revidert av få

Blant områdene som ble revidert i mindre grad, var pliktene etter hvitvaskingsloven § 16 om forenklete kundetiltak ved lav risiko for hvitvasking og terrorfinansiering, som ble revidert av 15 banker i 2019 og 17 banker i 2020. Blant de mindre reviderte områdene var også pliktene etter hvitvaskingsloven § 30 om lagring og sletting av personopplysninger. Dette området ble bare revidert av 13 banker i 2020. Pliktene etter hvitvaskingsloven § 23 om utkontraktering av kundetiltak og etter § 28 om forbud mot avsløring av undersøkelser, rapportering og etterforskning ble bare revidert av mellom 25-28 prosent av bankene i 2020.

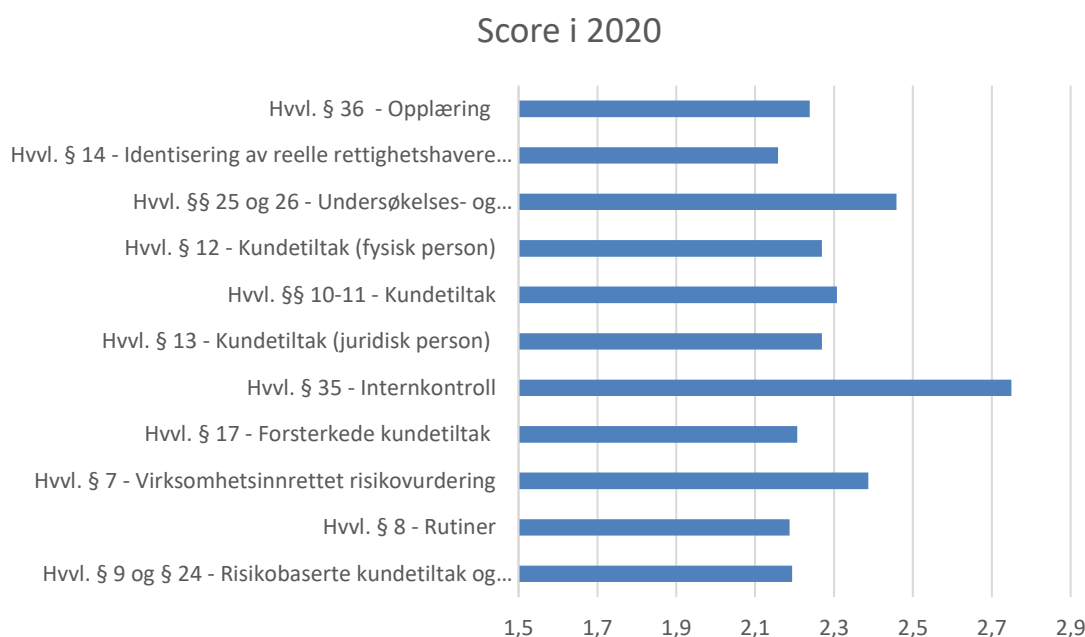
Gjennomgangen avdekket også at enkelte områder nesten ikke ble revidert av bankene. Dette gjaldt blant annet plikten etter hvitvaskingsloven § 20 om å treffe tiltak for å sikre at det ikke

inngås eller opprettholdes korrespondentforbindelse med et tomt bankselskap. Tilsynet viste at ingen banker reviderte dette området i 2019 og at fire banker oppga å ha revidert området i 2020. Heller ikke pliktene etter hvitvaskingsloven § 22 om kundetiltak utført av tredjeparter, eller pengeoverføringsforordningen jf. hvitvaskingsloven § 52, jf. hvitvaskingsforskriften § 10-1, ble revidert av mer enn fem banker i 2020.

3.3.2 Særskilt om internrevisors score på de enkelte områdene

Som nevnt innledningsvis så vil en nøye sammenligning av internrevisorenes scoring av etterlevelsen på de enkelte områdene ikke være hensiktsmessig ettersom bankene opererte med svært ulike vurderingsskalaer. Der dette har latt seg gjennomføre, er likevel bankenes scoringer komprimert til en tre-trinns-skala med trinnene "Tilfredsstillende (3) – Bør forbedres (2) – Må forbedres (1)" for å gi et bedre sammenligningsgrunnlag. Den enkelte scoring må ses i sammenheng med antall banker som reviderte det aktuelle området. Formålet er kun å gi et overordnet blick på bankenes vurdering av egen etterlevelse.

En gjennomgang av rapportene fra 2020 viste at internrevisorene scoret bankenes etterlevelse knyttet til forsterkede kundetiltak etter hvitvaskingsloven § 19 og forbud mot avsløring etter lovens § 28 høyest. Dette er imidlertid områder der revisjonsgraden var lav, slik at det er usikkert om scoringene er representative for alle bankene. I det følgende ses det derfor bare nærmere på et utvalg av områder der revisjonsgraden var høy, slik at scoringen kan antas å være representativ.

Den innsendte dokumentasjonen viste at bankene samlet sett scoret egen etterlevelse av plikter etter hvitvaskingsloven § 35 om internkontroll klart høyest. Flere rapporter fremhevet likevel at bankene manglet gode rutiner for internkontroll, eller at rutinene var for overordnede, slik at det var vanskelig å få oversikt over tiltakene som ble iverksatt og effekten av disse.

Videre scoret internrevisorene bankene noe høyere på etterlevelse av hvitvaskingsloven §§ 25 og 26 knyttet til bankenes undersøkelses- og rapporteringsplikter, og flere rapporter viste til at bankene hadde tett oppfølging av flaggede transaksjoner. En rapport fremhevet likevel at

banken hadde forbedringspotensialet når det gjaldt beskrivelsen av typen kriminalitet banken mistenkte at hadde forekommet.

Internrevisorene scoret også etterlevelsen av hvitvaskingsloven § 7 om virksomhetsinnrettet risikovurdering noe høyere. Kun tre rapporter nevnte imidlertid uttrykkelig at styret hadde utarbeidet en særskilt virksomhetsinnrettet risikovurdering. Blant disse fremhevet én at risikovurderingen fremdeles var svært overordnet og at risikoer knyttet til den aktuelle banken ikke var godt beskrevet. Utover dette ga rapportene lite informasjon om hvor godt tilpasset de foretatte risikovurderingene var bankenes unike utfordringer.

Etterlevelse av plikter etter hvitvaskingsloven § 8 om rutiner ble gitt en gjennomsnittlig score på i overkant av 2 av internrevisorene. Blant rapportene som ga en nærmere begrunnelse for scoringen, var revisorenes vurderinger i flere av bankene at det forelå dekkende rutiner. Én rapport trakk likevel frem at rutinene ikke i tilstrekkelig grad var tilpasset bankens særlige risikoer. Der det ble gitt lavest score, ble det ikke gitt nærmere begrunnelse.

Når det gjaldt etterlevelsen av hvitvaskingsloven §§ 9 og 24 om risikobaserte kundetiltak og løpende oppfølging, ble det også gitt en gjennomsnittlig score på i overkant av 2. Flere rapporter trakk frem at bankene hadde manglende totaloversikt over kundeinformasjon og kundens risiko. Én rapport pekte også på at systemene for løpende oppfølging av kundemassen var fragmenterte. Gjennomgående synes rapportene å vise at mange banker har forbedringspotensial på dette området.

Der internrevisorene scoret bankene lavest var når det gjaldt å identifisere reelle rettighetshavere når kunden ikke er en fysisk person etter hvitvaskingsloven § 14. Rapportene hadde for øvrig få kommentarer til punktet, men to rapporter viste til at stikkprøvekontroller hos bankene hadde avdekket mangelfull registrering av reelle rettighetshavere, noe som resulterte i lav score på området.

Gjennomsnittet av internrevisors score på samtlige områder ligger rundt 2 "bør forbedres". Mange av revisorene scoret bankens etterlevelse til 2, men det var også stor variasjon med både score 3 og 1 på samtlige områder. Gjennomsnittsberegninger gir dermed bare begrenset veiledning. Tallene gir likevel en indikasjon på at det er forbedringspunkter på flere områder.

4 Finanstilsynets vurdering

4.1 Finanstilsynets overordnede vurdering

Gjennomgang av innsendt dokumentasjon viser at flere banker har revidert et større antall områder. I utgangspunktet vil en omfattende gjennomgang av etterlevelsessituasjonen kunne gi de rapporteringspliktige et bredere og bedre grunnlag for å avdekke svakheter og identifisere forbedringspotensial i flere deler av antihvitvaskingsarbeidet. Likevel finner Finanstilsynet grunn til å påpeke at flere av bankenes internrevisjonsrapporter ikke synes å ha foretatt en inngående kontroll på de ulike områdene. For å illustrere et konkret eksempel på det ovennevnte, vises det til et utdrag fra en internrevisjonsrapport som hadde revidert over 14 områder, deriblant området for virksomhetsinnrettet risikovurdering etter hvitvaskingsloven § 7.

"Risikovurderingen identifiserer og vurderer risikoen knyttet til lovpålagte risikodriverne som kreves av regelverket. Matrisen fremstår som detaljert og grundig utarbeidet. Risikorapporten oppsummerer matrisen og skal sees i sammenheng."

Etter Finanstilsynets oppfatning, fremstår utdraget fra internrevisjonsrapporten som en mindre grundig vurdering av den faktiske etterlevelsen på området, herunder kvaliteten av innholdet på risikovurderingen. På bakgrunn av det ovennevnte, finner Finanstilsynet grunn til å understreke at en svært bred internrevisjon ikke alltid vil sette bankenes ledelse i bedre stand til å avdekke slike mangler og iverksette retting av dem dersom internrevisjonens gjennomgang av de ulike områdene er å anse som overfladisk, kortfattet og lite konkret. Finanstilsynet stiller i flere tilfeller spørsmål ved forholdet mellom tidsbruk og omfang på revisjonen (dette omtales nærmere i punkt 4.2). Finanstilsynet påpeker viktigheten av at behov for kontroller i banken kontinuerlig identifiseres, og at kontroller fokuseres der behovet er størst.

Videre avdekket gjennomgangen at flere banker hadde revidert få områder. Finanstilsynet mener at en snever tilnærming kan være hensiktsmessig for enkelte av bankene, da avgrensningen er i tråd med en konkret vurdering av at et avgrenset område krever en grundigere gjennomgang og oppdatering av rutiner. Hos enkelte andre banker synes imidlertid en slik smal avgrensning ikke å være utslag av en overveid prioritering og avgrensningen har heller ikke medført en tilstrekkelig grundig gjennomgang av området. Formålet bak plikten til å ha en uavhengig kontroll er å identifisere eventuelle svakheter for at den rapporteringspliktige kan gjøre nødvendige endringer i virksomhetens rutiner og tiltak for etterlevelse av hvitvaskingsloven. Finanstilsynet er av den oppfatning at en meget snever internrevisjon vanskelig vil ivareta internrevisjonens formål, dersom det ikke er valgt som følge av en overveid prioritering. Finanstilsynet stiller i enkelte tilfeller spørsmål ved om omfanget av internrevisjonen er adekvat, og egnet til å gi et helhetlig bilde av den faktiske etterlevelsen.

Et generelt inntrykk etter å ha gjennomgått samtlige rapporter er at internrevisorene i liten grad forholder seg direkte til hvitvaskingslovens inndeling av plikter, men i stedet vurderer "antihvitvask" mer samlet. Dette kan være hensiktsmessig for å se sammenhengen mellom pliktene etter hvitvaskingsregelverket og for å vurdere etterlevelsen som helhet. Likevel medfører en slik samlet behandling også en økt fare for at enkelte plikter blir oversett eller utelatt, noe som synes å ha vært tilfellet for en rekke av de responderende bankene. Dette inntrykket er særlig basert på rapporter fra bankene som utkontrakterer internrevisjonen, da de eksterne revisorene tilsynelatende tar utgangspunkt i omtrent samme standardiserte inndeling av vurderingsområder i sine antihvitvaskerapporter. En typisk inndeling som er hentet fra en av de innsendte rapportene er underkapitlene

- A: Overordnet styring og kontroll
- B: Risikovurderinger og rapportering av hvitvaskingsrisiko
- C: Kundetiltak
- D: Transaksjonsovervåkning og nærmere undersøkelse/rapportering

En gjennomgang av den aktuelle rapporten viste at den dekket omtrent en tredjedel av revisjonsområdene som omtalt under punkt 3.1. Etersom nærmere 70 prosent av de responderende bankene opplyste om at de utkontrakterte internrevisjonen, antar Finanstilsynet at mange banker har sammenfallende lav revisjonsgrad på samme områder fordi de felles leverandørene av tjenestene anvender samme utvelgelsesmetode for et stort antall oppdrag.

Videre synliggjorde internrevisjonsrapportene at flere av internrevisorene fremsto som usikre på hva som skulle revideres i forbindelse med de enkelte bestemmelsene i hvitvaskingsloven. I enkelte av rapportene ble et område huket av som revidert, mens begrunnelsen viste til vurderinger som ikke var treffende for den aktuelle bestemmelsen. I én av rapportene fremgikk det uttrykkelig flere steder at revisor var usikker på om det aktuelle område var blitt revidert. Dette kan indikere varierende kompetanse når det gjelder kjennskap til pliktene etter hvitvaskingsregelverket, og det er derfor grunn til å stille seg noe kritisk til riktigheten av bankenes rapportering. I hvilken grad dette gjelder for de bankene som kun satte en score uten nærmere begrunnelse er usikkert.

Flere av bankene har uttrykt ambisjoner om å revidere samtlige områder grundigere fremover. Finanstilsynet understreker viktigheten av at bankenes styrer har et bevisst forhold til både ressursbruk og utvelgelse av områder som skal revideres av internrevisor. I den forbindelse vil Finanstilsynet også peke på viktigheten av en god dialog mellom bankenes styrer og internrevisor. Det er viktig for å sikre at styret formidler hensikten bak de enkelte oppdragene. Videre mener Finanstilsynet at noen internrevisorer har et forbedringspotensial i presentasjonen av sine undersøkelser og funn. Det er viktig at internrevisorene utformer sine rapporter med det i mente at styrene er viktigste leser og bruker av rapportene. Funn fra dette tilsynet, samt erfaringer fra tilsyn for øvrig, tilsier at styrene ikke alltid finner internrevisjonsrapportene tilstrekkelig oversiktlige og pedagogiske, og således mindre egnet som grunnlag for styrets oppfølging av bankens etterlevelsesarbeid innen anti-hvitvasking. Det foreligger ingen myndighetskrav til internrevisjonsrapporters metodikk, oppbygning og struktur, men Finanstilsynet anser at internrevisjonsrapporter er mindre anvendelige og egnet til å oppnå formålet når funn er mangelfullt begrunnet, og/eller er utfordrende å trekke ut av lengre redegjørelser. Etter Finanstilsynets vurdering bør internrevisjonsrapporter alltid være tydelige på omfanget av manglene som er identifisert i etterlevelsen, og hvilken prioritet styret bør gi til forbedringsarbeidet, uavhengig av om det settes karakterer i form av trafikkllys, tall, eller liknende.

4.2 Særskilt om ressursbruk

Etter å ha gjennomgått foretakenes innrapportering, ser Finanstilsynet at ressursbruken på internrevisjonen er svært varierende, noe som blant annet har sammenheng med variasjon i bankenes størrelse og risikoeksponering. Lav timebruk et år kontra et annet kan også ha sammenheng med omfang og funn av internrevisjon året før, planlagt revisjon året etter, eller hvorvidt det nylig har blitt utført tilsyn fra Finanstilsynet. Lav timebruk kan muligens også skyldes at foretaket har prioritert kontroll av annen etterlevelse fremfor kontroll av etterlevelse av hvitvaskingsloven.

For enkelte av de mindre foretakene som var omfattet av tilsynet, stiller Finanstilsynet spørsmål om hvorvidt anti-hvitvasking er et prioritert område ut fra foretakenes angitte ressursbruk på internrevisjon for 2019 og 2021. Dette gjelder spesielt der det kun har blitt avsatt få dager og timer til internrevisjonen, som er under 25 timer helt ned til 3 timer. I NRA 2020 på s. 37 fremgår at "*EFE ser en utvikling der store banker har økt innsatsen på anti-hvitvasking, særlig i implementeringen av kontrollmekanismer. Dette medfører imidlertid at enkelte kriminelle flytter sitt kundeforhold til mindre banker.*" Dette er en ikke ubetydelig sårbarhet i banksektoren, og fra tilsynspraksis erfarer Finanstilsynet at mindre og mellomstore banker ikke alltid er klar over at egen etterlevelse er svært mangelfull. På denne bakgrunn anses tilstrekkelig ressursbruk til internrevisjon som viktig også for mindre banker.

4.3 Særskilt om internrevisors funn på de ulike revisjonsområdene

Samlet sett viser den innsendte dokumentasjonen at bankene har vesentlig forbedringspotensial knyttet til konkretiseringen og tilpasningen av risikovurderinger og rutiner til den enkelt virksomhetens individuelle utfordringer. Rapportene trekker gjentatte ganger, og i forbindelse med ulike områder, frem at prosesser er overordnede og i liten grad tilpasset den enkelte bank. Finanstilsynet understreker viktigheten av at ledelsen i et foretak påser at AML-tiltak er egnede og tilstrekkelige til å avdekke de særlige risikoene som gjør seg gjeldende for akkurat deres virksomhet.

Flere av internrevisjonsrapportene avdekker at det er dels alvorlige mangler i etterlevelsen av hvitvaskingsregelverket hos foretakene. Finanstilsynet merker seg spesielt internrevisjonsrapporter hvor laveste score har blitt gitt på etterlevelsen av sentrale plikter som eksempelvis virksomhetsinnrettet risikovurdering og rutiner, jf. henholdsvis hvitvaskingsloven §§ 7 og 8, som Finanstilsynet i tidligere tilsynsrapporter har understreket som sentrale elementer i foretakenes antihvitvaskingsregime. Finanstilsynet forventer at styret følger opp tiltakene som har blitt foreslått av internrevisor der lav score har blitt gitt. Dette vil gjelde med styrke i tilfeller hvor det samme området har blitt gitt lav score to eller flere år på rad, og de samme tiltakene har blitt foreslått.

4.4 Særskilt om filialenes internrevisjon

Flere av bankfilialene etablert i Norge er systemviktige, og har store markedsandeler. Av det innsendte materialet, noterer Finanstilsynet seg at filialene skiller seg ut på flere måter fra de øvrige norske bankene som var omfattet av tilsynet hva gjelder internrevisjonen på hvitvaskingsområdet.

Filialene rapporterer blant annet om svært høye antall timer brukt på internrevisjonen både i 2019 og 2020, noe som i utgangspunktet er naturlig, tatt i betraktning at filialenes forvaltningskapital er langt høyere enn de fleste av de norske bankene som var omfattet av tilsynet. Det fremstår imidlertid ikke som at all tiden av den oppgitte ressursbruken er avsatt til internrevisjon av den norske filialen, da flere av rapportene er svært kortfattede om den norske virksomheten, og er i større grad en samlet gjennomgang for filialene. For flere av filialene, har internrevisor foreslått relativt få tiltak, og internrevisjonsrapportene synes i stor grad å bestå av objektive beskrivelser av foretakets/konsernets organisering samt generelle forklaringer av pliktene som skal etterleves, fremfor en mer praktisk og reell kontroll av etterlevelsen til den enkelte filial på antihvitvaskingsområdet. Det gis uklare og lite konkrete beskrivelser av utfordringene for etterlevelsen av hvitvaskingsregelverket. Finanstilsynet stiller spørsmål ved i hvilken grad ledelsen settes i stand til å avdekke mangler og iverksette retting av dem som følge av de innsendte internrevisjonsrapportene fra flere av filialene. Finanstilsynet merker seg også at det gis gjennomgående lav score på mange av de ulike reviderte områdene hos filialene.

FINANSTILSYNET

Postboks 1187 Sentrum

0107 Oslo

POST@FINANSTILSYNET.NO

WWW.FINANSTILSYNET.NO